

LOODUS SEAB END TALVEKS VALMIS

# EESTI LLOODUS

Populaarteaduslik ajakiri. Ilmunud 1933. aastast. 5,90 €

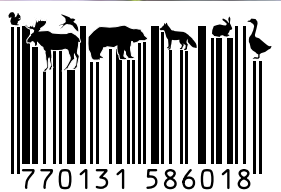
November-detsember 6/2023

## Kuhu kadus **KÜLM?**

Eesti Looduse  
**FOTOVÕISTLUSE**  
**TULEMUSED**

**KÜLMAVARES**  
ja teised talvised  
kõnekäänud

**ÜKS PÄEV**  
polaaruurija elus



- 2 AASTA AUTORI VEERG:**  
Mait Sepp
- 3 SÕNUMID**
- 8 UUS ALGATUS:**  
Mida teevad  
looduskaitsekoerad?
- 10 SEIK:** Kuu, kallis Kuu, ütle, mis  
homme toob. JUHANI PÜTTSEPP
- 12 EL NIÑO**
- 14 KLIIMA:** Kuhu kadus külm?  
MAIT SEPP meenutab kärekülmi  
talvi ja tõdeb, et külmad pole  
päris kadunud, kuid talved on  
muutunud kliimamuutuste  
tõttu heitlikumaks
- 20 TALILINDUDE  
LOENDUS**
- 22 LINNUD:** Talilinnuloendused  
aitavad uurida meie  
paigalindude käekäiku  
JAANUS ELTS nendib, et viimase  
35 aastaga on suurenenud  
ronkade arvukus, ent  
vähenenud harakate oma
- 26 FOLKLOOR:** Ilm oli selge, külm  
oli kange ...  
MARJU KÕIVUPUU vaatab, mida  
vanarahvas on talvekülmade  
kohta arvanud: külm oli  
haiguste ja surma võrdkuju
- 30 PUTUKAD TALVEL:** Talvitumine  
parasvöötmes on putukate  
ellujäämise meistriclass  
TOOMAS ESPERK vaatleb  
võimalusi, kuidas putukad talvel  
hakkama saavad: ränded,  
talveuni ja muud tuntud nipid  
võivad kliimamuutustes hoopis  
kasutuks osutada
- 34 REISIKIRI:** Üks päev  
polaaruriija elus  
LAURI LAANISTO meenutab  
välitoid Teravamägedel: jääkaru  
tõttu tuli teha ka ootamatult  
kiireid liigutusi
- 40 AASTA PUU:** Mänd, taru- ja  
tarbepuu  
IVAR SIBUL lõpetab männi  
tutvustuse praktilise  
ülevaatega: mis kasu aasta  
puust saadakse?



22

Foto: Remo Savisaar



30

Foto: Urmas Tartes



34

Foto: Petr Macek

- 46 TUNNE LOODUST:**  
Käi keldris seenel!  
JANE OJA tutvustab meie  
keldrite seeni, nii sagedamaid  
liike kui ka selliseid, kes võivad  
majaomanikku üllatada
- 50 TEGUTSE TEADLIKULT:** KÜÜNLAD  
loodushoidlikult põlema!  
MARTIN TIKK soovib talvisel  
küünlavalgusajal eelistada  
taimsetel või loomsetel vahadel  
põhinevaid küünlaid parafiin- ja  
lõhnküünaldele
- 52 INTERVJUU:**  
KAI PUNGER: Lapsed tahavad  
õpetajaga suhelda
- 60** Eesti Looduse kahekümne  
neljas fotovõistlus
- 64 POSTER:** Eesti Looduse  
fotovõistluse loomafoto  
peaauhind; AVE KRUSEL
- 66 SADA RIDA EESTI LOODUSEST:**  
Hunt metsas ja kirjasõnas.  
MALL HIIEMÄE

- 68 EESTI KIHELKONNAD:**  
Häädemeeste kihelkond  
luidete peal

- 76 LIHTNE KÜSIDA**  
**77 RISTSÕNA**  
**78 SÜNNIPÄEVAD**  
**79 REGISTRID**

**ESIKAANEL:**  
Orav tamme-  
tõruga

Kaanefoto:  
Remo  
Savisaar



# KIRJUTAGE EESTI LOODUSELE!



Foto: erakogu

**M**u 1980. aastatel kulgenud lapsepõlves oli Eesti Loodus ajakiri, mis kujundas suure osa minu maailmavaatest. Muidugi olid perekond ja sõbrad ning veel naabri-tädi, kelle juures lugesin Sirpi ja Loomingut. Ka Horisont, Aja Pulss ja Nauka i Žizn olid olulised, kuid Eesti Loodus siiski tähtsaim.

See oli ajakiri, mille saabumist sai oodatud, kaanest kaaneni läbi loetud ja mis rahuldab mu lapsepõlve loodusteaduslikke huvisid. Seejuures pole ju Eesti Loodus kunagi olnud lasteajakiri. Ent võibolla selles peituski kuukirja võlu, et tõsisest asjast räägiti tõsisel keelel. Meenuvad fosforiidisõjaaegsed artiklid ja lood,

mis puudutasid mu kodukandi Ida-Virumaa ökoloogilisi probleeme. Hili-sematel aegadel lugesin põnevusega näiteks Raivo Männi artiklisarja „Käitumise ökoloogia“. Selle juures on Edgar Valteri geniaalsed illustratsioonid. Bioloogiks see sari mind ei teinud, kuid vareste kraaksumine sai hoopis teise tähenduse.

Kui 2005. aastal tehti mulle ettepanek kirjutada artikkel Eesti Loodusele, siis valdas mind kujuteldamatu elevus. Isegi edevus: „Nüüd saan MINA oma kirjutistega kellegi ellusuhtumist kujundada!“ See elevus pole aastatega lahtunud. Pean endiselt just Eesti Loodusele kirjutamist väga tähtsaks. Tõsi küll, edevus on asendunud kohuse- või isegi missioo-nitundega.

Tänapäeva lastel olevat hoopis muud huvid kui ajakirju lugeda. Aina arvutimängud, ei midagi muud. Mina nende pärast ei muretse. Olen ise mänginud ja näinud seda tegemas praegusi kuulsaid professoreid. Pigem teeb mind murelikuks kaks teistsugust arengut. Esiteks info kogus, millesse nüüdsel ajal upub iga inimene, kes vähegi üritab maailma vastu huvi tunda. Kui puudub algteadmine, mida võtta tõsiselt ja mis on täielik tot-rus, võib päris lihtsasti „lamemaalaseks“ saada. Seetõttu on populaar-teaduslikel ajakirjadel väga tähtis ülesanne: seletada, mis maailmas tege-likult toimub.

Teiseks. Elame ajal, kui paljud töörühmad rahvusülkoolis kasutavad suhtluskeelena inglise keelt. Eesti teaduse globaliseerumine on positiivne märk. Oleme tublid ja maailmatasemel. Ent kui me teadlastena ei suuda maksumaksjale maakeeli selgeks teha, mida tegelikult teeme, siis kaotab maksumaksja kiiresti huvi. Veel hullem: ta hakkab raha andma neile, kes ajavad täielikku lora, kuid teevad seda mõistetavas eesti keeles. Näiteks soovitades juua uskumatut mürki või veendes, et keegi pole kunagi kuul käinud ja et lennukid külvavad meile kaela kes teab mida ja kes teab mil-leks. See on Eesti rahvale, kultuurile ja teadusele hukutav.

Nende rumaluste vastu aitab ainult üks rohi: austet loodusteadlased, avage dokumendifail ning kirjutage oma tegemistest Eesti Loodusele. Kir-jutage lühidalt ja hästi, kirjutage minust paremini.

EESTI LOODUS

74. aastakäik Nr 6, november-detsember 2023

Toimetuse aadress:  
Baeri maja, Veski 4, 51005 Tartu  
e-post eestiloodus@loodusajakiri.ee

Peatoimetaja **Toomas Kukk**  
toomas.kukk@loodusajakiri.ee

Toimetaja **Katre Palo**  
katre.palo@loodusajakiri.ee

Toimetaja **Piret Pappel**  
piret.pappel@loodusajakiri.ee

Keeletoimetaja **Monika Salo**  
monika.salo@loodusajakiri.ee

Kujundaja **Raul Kask**  
raul@ww.ee

Teabegraafika: **Andrei Kupjanski**

Makett: **Martin Mileiko** (Profimeedia)

Toimetuskolleegium:  
**Tiit Hennoste, Jüri Kaljundi, Toomas Kukk, Marju Kõivupuu, Ott Luuk, Lauri Mällo, Arko Olesk, Taavi Pae, Janika Ruusmaa, Irja Saar, Jaanus Terasmaa, Angelika Verš**



Väljaandja: **MTÜ Loodusajakiri**

Rävala pst 10, 15042 Tallinn  
www.loodusajakiri.ee  
www.facebook.com/eestiloodus

Tegevjuht **Katre Palo**  
610 4105, loodusajakiri@loodusajakiri.ee

Turundusjuht **Mariliis Kesküla**  
501 0119, mariliis@loodusajakiri.ee

Reklaam: **Riho Kinks**  
508 6690, riho.kinks@loodusajakiri.ee

Tellimine:  
www.tellimine.ee/loodusajakirjad  
617 7717, tellimine@expresspost.ee

Loe veebist:  
Eesti Looduse värsked artiklid leiab ka veebist [www.eestiloodus.ee](http://www.eestiloodus.ee)

© MTÜ Loodusajakiri, Eesti Loodus®, 2023

Trükitud trükikojas Printall



Trükitoodete  
4041 0820



PEFC Certified  
This product is from  
sustainably managed  
forests and controlled  
sources  
PEFC  
PEFC/19-33  
www.pefc.org

ISSN 0131-5862 (trükis)  
ISSN 2228-3692 (võrguväljaanne)